

MUNKA: VOCATIO ÉS/VAGY CHARISMA

BALIKÓ ZOLTÁN

KINEK VAN MANAPSÁG HIVATÁSA?

Néhány évtizeddel ezelőtt könnyebben válaszoltak az emberek arra a kérdésre, hogy mi a foglalkozásuk, sőt sok esetben a foglalkozást hivatás értelemben is használták (pl. orvos, mérnök, tanár, lelkész). Ehhez képest a foglalkoztatás struktúrája manapság lényegesen bonyolultabb, és amit korábban foglalkozás alatt érthettünk, annyira általánossá vált, hogy alig mond el valamit az illető tényleges munkájáról. Ennek egyik jó példája az, amikor iskolás gyerekek jönnek haza azzal a kéréssel, hogy az adott szülő adja meg a foglalkozását pontosabban, mert amit korábban beírtak az ellenőrzőbe, az pl. beosztás és nem foglalkozás. Az állam természetesen igyekszik ezt egységes keretben tartani. Erre szolgál a FEOR (Foglalkozások Egységes Osztályozási Rendszere),¹ amely felsorolja a lehetséges foglalkozásokat. A 2730-as kódhoz (Pap (lelkész), egyházi foglalkozású)² tartozó leírásból is látszik, mennyire nehéz feladat olyan meghatározást adni, hogy az végzői számára is elfogadható módon határolja be az adott tevékenységi kört és ne maradjon az általánosságok szintjén, vagy ne keveredjenek benne össze nem illő fogalmak.

Egy adott FEOR-kódba beosztott munkakör is lehet olyan gyorsan változó, ami néhány évig létezik csak, mert például képességek adott ügyfélhez kötődő részalmazáról van szó, amely aztán a munka során értékes profillá alakul át a munkáltató számára arra a néhány évre, amíg a szolgáltatási szerződés érvényben van. A következő beszélgetés ezt jól szemlélteti:³

Lány és fiú beszélgetnek:

Fiú: „Mi a foglalkozásod?”

Lány:

„Az EDS Hungary EMEA North-Central HUB Központjában az ABN AMRO Team-hez tartozó Workplace Services - Service Deskjén vagyok Helpdesk

¹ <http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/szolgalattasok/hun/feor08/feorlista.html>

² <http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/szolgalattasok/hun/feor08/2/2730.html>

³ <http://lajk.eu/like/545>

Agent. És neked?”

Fiú: „Ács.”

MILYEN MÓDON VETHETŐ FEL TEHÁT A XXI. SZÁZAD ELEJÉN
A KERESZTYÉN EMBER MUNKÁHOZ VALÓ VISZONYA?

A lehetséges értelmezési keretet pontokba szedve Luther Márton, Miroslav Wolf és dr. Szűcs Ferenc kapcsolódó gondolatai alapján állítottam össze azzal a céllal, hogy alapja lehessen egy részletes modellnek.

LUTHER

A keresztyén embernek két *vocatio*-ja (hivatása) van és ezek egymással szorosan összefüggenek. A *vocatio externa* értelmezése a középkor statikus társadalmi struktúrája szerinti.

A munka fogalmához az elidegenedés nagyon erősen kapcsolódik. A bűnbeesés egyik fontos következményként, a bibliai történet szerint, a munkához negatív tartalmak társulnak („átok”, „fáradtság”, „arcod verejtéke”; 1Móz. 3:17-19). Ez végigkíséri az egyes történelmi korszakokat, a rabszolgotartó társadalmakon keresztül egészen a kapitalizmusig, ahol a kizsákmányolás a XIX. és XX. századok társadalmi átalakulásainak egyik kulcsfogalma volt.

A teológiai tradíció azonban a munkára más nézőpontból is tekint, ami azt jelenti, hogy az emberi munka „Istennel való együttműködés.”⁴ Luther fogalmazása szerint: „A munka Istennek azon álarca, amely mögé rejtőzik és csodálatosan uralkodik a világon.”⁵ Ez a pozitív hangsúly része annak a változásnak, amit jól láthatunk a *vocatio*-val kapcsolatos gondolataiban, és aminek társadalmi hatásai napjainkban is megfigyelhetők a protestáns hagyományokkal is rendelkező országokban.

A *vocatio* értelmezései:⁶

- Az evangélium proklamációja, amely az embereket Isten gyermekeinek hívja el.

⁴ Wolf, M.: *Work in the Spirit*, Eugene, Or., Wipf and Stock Publishers, 2001, 98.

⁵ Luther, M.: *Martin Luther's Werke. Kritische Gesamtausgabe*, Weimar, H. Böhlau, 1883. In: Wolf 2001, 99.

⁶ Wingren, G.: *Luther on Vocation*, fordította Carl. C. Rasmussen, Eugene, Or., Wipf and Stock Publishers, 2004, 1-2.

- Klésis (1Kor. 7:20): Mindenkinek van foglalkozása (hivatása), amiben maradjon meg (az Úr eljövételének közelsége miatt).
- Elhívás igehirdetőnek.
- A vocatio-t német megfelelőjében (Beruf) Luther a legtöbbször a (1Kor. 7:20) alapján használja.

Miroslav Wolf a következő módon foglalja össze Luther vocatio-val kapcsolatos gondolatait:⁷

- „Minden keresztyénnek van hivatása (nemcsak a szerzeteseknek).”
- „A keresztyének által végzett mindenfajta munka (nemcsak vallási tevékenység), lehet hivatás.”
- Vocatio spiritualis: Isten hívása az Ő országába.
- Vocatio externa: Isten hívása az Ő és felebarátaink szolgálatára.
- Ezzel Luther a világi tevékenységeket is magas értékűvé emeli, amennyiben az Isten országának építését és eljövételét szolgálja, akkor az adott világi foglalkozásnak a feladatai Isten parancsaivá válnak a keresztyén ember számára.

Ugyancsak Miroslav Wolfnál olvashatunk egy pontokba szedett kritikát, amellyel rá akar világítani a Luther-féle értelmezés korlátaira:⁸

- Közömbös a munkával kapcsolatos elidegenedés iránt. Az is következhet belőle, hogy emberileg lealacsonyító munka is lehet vocatio (hiszen azt a munka eredete és célja határozza meg).
- Hogyan lehet feloldani, ha a két féle hivatás (vocatio spiritualis és externa) kerülnek egymással ellentmondásba egy ember életén belül?
- A munkát hivatásként értelmezve teret nyithatunk az ideológiai visszaéléseknek például azzal, hogy nem ösztönöz egy adott foglalkozás veszélyeinek, káros hatásainak megszüntetésére.
- A hivatás fogalmát ipari és információtechnológiai társadalmakban sok esetben nem lehet értelmezni. Elég arra gondolni, hogy a legtöbb ember többfajta munkát is végez aktív időszakában.
- Ezekben a modern társadalmakban egy-egy embernek egy időben több foglalkozása is lehet.

A Luther kora óta a hivatás gazdaság fejlődésével a „fizetett foglalkozás” kategóriára redukálódott.

⁷ Wolf 2001, 105-106.

⁸ Wolf 2001, 107-109.

MIROSLAV WOLF

A keresztyén embernek charisma-i (kegyelmi ajándékai) vannak sok feladat elvégzésére az egyházon belül és kívül.

Wolf a lutheri vocatio kritikája után olyan fogalmat vezet be a munka világával kapcsolatban, ami szerinte megfelelőbb teológiai reflexió lehet globalizált világunkban. Ez pedig a charisma (kegyelmi ajándék), amelyet a következő módon ír körül annak páli fogalomhasználatához kötődően:⁹

- Nem alkalmazható a keresztyén etikus cselekvés teljes spektrumára, mert különbséget kell tenni a Lélek ajándékai és gyümölcsei között. Az utóbbi adja meg a keresztyén egzisztencia általános jellegét, az előbbi, amelyre Isten hívja és alkalmassá teszi az adott keresztyént.
- Nem határolható be csak egyházi tevékenységekre (pl. Ef. 4:11; az evangélista feladata az egyházon kívül is hirdetni az örömhírt).
- A Lélek ajándékai és nem a keresztyének egy elit, szűk körének tulajdona (ApCsel. 2:17)
- A környezet (genetikai örökség, társadalmi kapcsolatok) által meghatározott ember Isten jelenlétében szembesül egy új helyzettel (kihívással), amire új módon reagál, válaszol.

A munka ebben az értelmezésben is az Istennel való együttműködés, kooperáció lehetősége a hívő ember számára, amit a keresztyének a Lélek ajándéka-ként kapnak, ahogyan az egyes feladatok elvégzésének inspirációja és képessége is ilyen ajándék. Mindez beágyazódik abba a nézetbe, hogy az eszkatológiai váradalmak beteljesülése nem a világ megsemmisülését, hanem átalakulását jelentik (transformatio mundi). Ez olyan fajta folytonosságot jelent, ami ösztönző, hiszen a pneumatologikusan értelmezett mindenfajta munkának az eredménye beépül abba a folyamatba, ami ezt az átalakulást lehetővé teszi.¹⁰

Nem a munka kötelesség jellege a hangsúlyos tehát, hanem az örömteli engedelmesség és a hála az új élet ajándékaiért, amely feladataink elvégzésére alkalmassá tesz.¹¹ Ebben a felfogásban, az emberre aktív szerep hárul, tehát fontos szerepe van a folyamatos önfejlesztésnek.¹²

⁹ Wolf 2001, 111-112.

¹⁰ Wolf 2001, 94-98.

¹¹ Wolf 2001, 124-128.

¹² Wolf 2001, 128-132.

SZÚCS FERENC¹³

A kegyelmi ajándékok nem azonosak természetes képességeinkkel.

„A természetes adottságok, mint Isten ajándékai”:

- Ószövetségi példák mutatják, hogy a természetes adottságok és a természetfeletti adományok nem különíthetők el mindig élesen (2Móz 36:1; Besaléel és Aholiáb).
- Kálvin a tehetséget Isten szabad adományának tartja (Inst. II.2.17), amit az ember nem származtathat magából, de vissza is élhet vele.

„Természeti képességeink is kegyelmi ajándékok, azt azonban már nem állíthatjuk, hogy a kegyelmi ajándékok azonosak lennének természetes képességeinkkel.” Ezzel cseng össze Wolf meghatározása („A genetikai öröksége és társadalmi kapcsolatai által formált személy, amint Isten jelenlétében él, szembesül egy új helyzet kihívásával és megtanul rá új módon válaszolni. Ezzel tesz szert új lelki ajándékokra.”¹⁴) Fontos azt is megállapítani, hogy a charisma-k nemcsak irányultságukban, hanem mértékükben is különböznek egymástól. „Kinek kinek dűnamisza (ereje) szerint adatik a szolgálat mértéke és talentuma.”

ÉS A XXI. SZÁZADBAN?

Még mindig vannak olyan foglalkozások, amik lehetnek hivatások is (lelkész, tanár, orvos). Bár az elmúlt évszázadokban a hivatások jó része fizetett foglalkozássá redukálódott és a létrejött foglalkozások közül kevés végezhető hivatásként, mégis vannak olyanok, amelyekre a társadalom nagy része továbbra is hivatásként tekint és fenntartják azt az állandó keretet, amely biztonságot és igazodási pontokat kínál számunkra. Ehhez azonban komoly támogatásra is szükség van, hiszen az egzisztenciális problémák éppen a hivatásként való megélés alól húzhatják ki a talajt.

Vannak olyan munkakörök, amelyek 5 évvel ezelőtt nem voltak és 5 év múlva már nem lesznek. Fontossá válik a saját képességeknek az ismerete, hogy mennyire illeszkedik jól egy-egy munkavállaló profilja az adott feladathoz, hiszen a rövid időtáv miatt nem érdemes a gyengébb képességeket csak azért felerősíteni komoly munkával, hogy egy ilyen munkakört megkaphassunk.

A talentumunkhoz kötődő képességeinket kell erősítenünk.

¹³ Szűcs Ferenc: A tehetség (talentum) bibliai háttere. In: *Protestáns Szemle*, 60 (7. új), 1998/3, 145. kk.

¹⁴ Wolf 2001, 112.

Tudatában kell lennünk természetes képességeinknek, és azt kell megtapasztalnunk, hogy adott élethelyzetünkben a munkáink során milyen módon járulhatunk hozzá Isten Országá építéséhez (transformatio mundi) kapott kegyelmi ajándékaink felhasználásával, vagyis nem elegendő csak kenyérkereső munkát végeznünk. Többfajta munkánk is lehet egyszerre.